

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

E. R. POSTMA — EINDHOVEN

Romeinen 8:26, 27

„En evenzo komt de Geest onze zwakheid te hulp; want wij weten niet wat wij bidden zullen naar behoren, maar de Geest zelf pleit voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen. En Hij, die de harten doorzoekt, weet de bedoeling des Geestes, dat Hij namelijk naar de wil van God voor heiligen pleit.“

... Want ik ben er zeker van, dat het lijden van de tegenwoordige tijd niet opweegt tegen de heerlijkheid, die over ons geopenbaard zal worden”, zo schrijft Paulus (in vers 18) aan het begin van deze pericoop (vs. 18-30). Maar wie zou denken, dat de HERE dat lijden van zijn kinderen nu dus met een luchtig woord en een vluchtig gebaar als afgedaan beschouwt en als afgedaan beschouwd wil zien door zijn kinderen, die heeft het helemaal mis: daar is de HERE veel te barmhartig voor. Hij kent onze noden, en als geen ander peilt Hij de diepte ervan: Hij weet wat maaksel wij zijn, gedachtig zijnde dat wij stof zijn (Ps. 103:14). Hij weet, dat dat lijden ons dagelijks bezig houdt, dat wij er mee tobben, er bijna niet boven uit- en er weer boven op kunnen komen. Hij ziet dat het water ons soms tot aan de lippen gestegen is. Het lijden van deze tegenwoordige tijd — wie kent er de breedte en de lengte en de diepte van? Wie zal peilen hoe diep onze ellende soms is...? De HERE! Daarom laat Hij er Paulus, Zijn knecht, ook juist een hele pericoop over schrijven, het ene vers na het

andere — terwijl Hij zelf als het ware met een lamp dat lijden van zijn kinderen van alle kanten belicht en toe-licht.

o—o

Wat is het eerste dat een mens denkt, wanneer hij lijdt? Toch dit, dat hij er moederziel alléén voor staat. Dat hij, alle goed bedoelde en tegelijk toch zo hulpeloos-troostende woorden van zijn medemensen ten spijt, het toch maar alléén moet dragen. Dat hij alléén zijn lijdensweg moet gaan, zielsalleen. Maar is dat waar? De HERE vertelt ons wel anders! Zijn het alleen de mensen, Gods kinderen, die zuchten bij zichzelf in de verwachting van het zoonschap: de verlossing van ons lichaam? (vs. 23.). Neen! „want wij weten, dat tot nu toe de ganse schepping in al haar delen zucht en in barensnood is” (vs. 22). En opdat we niet hoog van de toren zouden blazen en ons van het lijden van de schepping zouden distancieren als hadden wij daar niets mee te maken, en opdat we niet egocentrisch zouden worden (dat kan zo gemakkelijk, wanneer we denken dat het leed nu net ons weer moest treffen), daarom zegt de HERE er haastig bij: dit lijden en zuchten van de schepping is „niet gewillig”, niet uit eigen wil en uit eigen vrije verkiezing, maar — en nu wijst zijn vinger naar ons als de schuldigen — „om diens wil, die het der ijdelheid (zinloosheid) onderworpen heeft” (vs. 20).

o—o

En als wij dat tot ons hebben laten doordringen, noemt God nog iets anders, nl. dat ook de Geest zelf voor ons bidt, met onuitsprekelijke verzuchtingen (vs. 26)! Dat is dan weer een nieuw punt in de openbaring des HEREN, inzake het lijden van Gods kin-

deren. Een punt dat, om zijn onbekendheid en onbegrepenheid bij velen, wel eens apart onze aandacht mag hebben.

Opdat wij ook uit het zuchten des Geestes bewust de troost des geloofs kunnen putten in het lijden van deze tegenwoordige tijd!

o—o

Er is veel leed en lijden in de wereld. En dat leed gaat heus niet de deur van Christus' kerk voorbij. Integendeel.

Zelfs heeft de kerk vaak meer te lijden dan de wereld. Door haat en vervolging. En door de afmattende strijd tegen de zonde: ik ellendig mens — wie zal mij verlossen van het lichaam dezes doods? (7:24).

Daarbij kunnen Gods kinderen in hun leed nimmer de vergetelheid zoeken in de bedwelmende roes van het „eten, drinken en vrolijk zijn”, waartoe de kinderen dezer wereld in hun wanhoop vaak de toevlucht nemen. Zij dragen hun leed niet onder verdoving maar bij vol bewustzijn, gelijk Christus op Golgotha, toen Hij de bedwelmeling van „wijn, vermengd met gal” weigerde (Matth. 27:34).

o—o

Ja, er is veel leed in deze wereld. Het leed dat wij zien. Maar ook veel lijden dat onzichtbaar blijft voor de mensen. Waar alleen God weet van heeft.

Duizendvoudig lijden.

Bij anderen.

En bij onszelf.

Een loden last. Die wij niet dragen willen. Maar die wij dragen moeten.

o—o

„Elk huisje heeft zijn kruisje”. Wij kunnen wel proberen ons huis hermetisch gesloten te houden voor het lijden van deze tegenwoordige tijd — maar het lukt ons niet. Het leed kruipt bij de ramen op, glipt — achter ons langs — onze deur binnen. Het is er plotse-ling, zo maar — en op de meest ongelegen en onverwachte momenten. Ziekte en dood, tegenslag en tegenspoed — wie kan ze keren? Wanhopig vechten wij tegen al die rampsoed. Maar wat baat het een mens? Machteloos is hij ertegen — met al zijn kennis en kunde en macht. Machteloos

als de reus Goliath: een kiezelsteentje is voldoende om hem te vellen.

o—o

Daar is in onze woonplaats een meiske van zo'n twee, drie jaar: het roept al maar om haar moeder. Maar de HERE heeft haar moeder vrijdag jl. van haar afge-
nomen.

Tot zich genomen, zegt u?

Ja, maar ook van haar af-
genomen.

Zoals Hij deze week maandag een van onze broeders thuis gebracht heeft.

Thuis!

Ja, maar bij ons vandaan.

Er zijn in onze gemeente zieken.

Ze hadden plannen, idealen voor hun leven.

Maar ze werden ziek. Lang ziek soms. Of wéér ziek.

God zond hun deze ziekte?

Ja, maar dat betekent tevens een streep door hun rekening, hun plannen en idealen.

Een paar jonge mensen trouwden.

Zij waren blij. En hoopte als alle

jonggetrouwen op de vreugde

van het ouderschap. Maar de

kinderen bleven uit...

God gaf hun geen kinderen?

Ja, zo moeten we het wel zeggen, maar elke dag weer schijnt het verdriet.

Er waren een man en een vrouw, die samen de HERE dankten:

God zou hun huwelijk bekronen

met kinderzegen — voor het eerst

Lees verder op pag. 342

IN DIT NUMMER

Pagina 341

Ds E. R. Postma,
Romeinen 8:26, 27

Pagina 342

Ds J. Vonkeman,
Gereformeerde Oecumenische Synode - Kaapstad 1976 (1)

Pagina 343

M. Coenraads,
Dan is je ruitje beslagen (2)

Pagina 344

D. W. L. Milo,
Wat God doet, dat is welgedaan
Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)

Pagina 346

Ds G. Janssen,
De mondigheid van de gemeente

Pagina 347

Persschouw
Prof. C. Veenhof,

J. VONKEMAN — RICHMOND, ZUID-AFRIKA

Gereformeerde Oecumenische Synode - Kaapstad 1976 (1)

Eenmaal in de 4 jaar komt de Gereformeerde Oecumenische Synode (GOS) bijeen. De vorige vergadering was in Sydney in Australië geweest. Nu was het Kaapstad in Zuid Afrika. Het Convent van onze buitenverbandse kerken had mij verzocht om als waarnemer de zittingen van 2 weken in Kaapstad bij te wonen, niet uit verdienste maar omdat mijn woonplaats nu eenmaal in Zuid Afrika is. Toch is het nog altijd 2 uur autorijden en 3 uur vliegen om de 1600 km van mijn woonplaats in Natal naar Kaapstad te overbruggen.

Kaapstad is een veel meer Europese stad dan Durban of Johannesburg. Van het Noorden in Zuid Afrika vandaan naar het Zuiden, naar Kaapstad reizend, raak je geografisch verder van Europa vandaan maar historisch kom je er dichterbij. De grote steden van Zuid Afrika zijn door Zuidafrikaners gebouwd, maar Kaapstad is een stad van Nederlanders en Engelsen. Dat is zichtbaar aan de architectuur en komt uit de historie naar de bezoeker toe. Hebben Afrikaners en Nederlanders nog wel eens moeite elkaar te vinden, in het verleden komen ze dichterbij elkaar toe.

Vervolg van pag. 341

ROMEINEN 8:26,27

— of opnieuw. Maar toen hun kindje kwam, was het niet als alle andere kinderen.
God?

Ja, maar die vreselijke teleurstelling...

Er waren twee mensen — gelukkig getrouwd. Ze hadden elkaar, hun werk en hun kinderen. Door een vergissing werd de man en vader van het leven beroofd, uit zijn gezin weggerukt.

God vergiste zich niet zegt u? Nee, maar hoe kom je daarover heen? En er dóórheen?

Er waren... och, u kunt het nu voor uzelf wel aanvullen. Voor uzelf — en niet te vergeten: voor anderen, voor uw medemensen.

o—o

Zo is het leven immers?
Leert de Schrift dat ons niet zelf?

(Volgende week verder)

Kerkelijk Leven

Kaapstad is veel meer monopolistisch dan Durban of Pretoria. En daarom was het een goede keus om er een bijeenkomst van de GOS te houden.

Wat is de GOS?

In de GOS komen kerken van Gereformeerde snit van over de hele wereld bijeen om de eenheid te bevorderen en uit te drukken, en om gemeenschappelijk getuigenis te geven van het Gereformeerde geloof temidden van een wereld die in dwaling leeft, en ten overstaan van kerken die afgeweken zijn van de waarheid van Gods Heilig Woord. Zo ongeveer staat het in de Constitutie.

De grondslag is de Heilige Geschriften van het Oude en Nieuwe Testament zoals uitgelegd in de Confessies van het Gereformeerde geloof. En dan volgen niet alleen de namen van onze 3 belijdenisgeschriften maar o.a. ook de Tweede Helvetische Confessie en de Westminster Confessie.

Als lidkerken kunnen die kerken worden toegelaten die de grondslag aanvaarden en die de merktekenen van de ware kerk handhaven zoals wij die uit onze Nederlandse Geloofsbelijdenis kennen. De eerste vergadering heeft in 1949 plaatsgevonden. Daarna is elke vier jaar eenmaal vergaderd. Er zijn al bijeenkomsten geweest in Grand Rapids, Amsterdam, Potschefstroom, Edinburgh en elders.

Van het begin aan zijn er al meningsverschillen geweest over het woord 'Synode'. Een Synode is kerkrechtelijk een vergadering van kerken uit hetzelfde kerkverband met de bevoegdheid bindende besluiten te nemen terwijl we in de GOS te maken hebben met verschillende kerken, elk met een eigen verband, die vrijblijvend bij elkaar komen en bepaalde adviezen aan de lidkerken verstrekken. Kerkrechtelijk hebben we dus te maken met een gespreksgemeenschap van Gereformeerde Kerken van over de hele wereld. Het zou beter zijn om van de Oecumenische Raad van Gereformeerde Kerken te spreken, zoals in Edin-

Pastorale notities

Geestelijk welzijn

Het is een goed teken als iemand er bepaalde liefhebberijen op nahoudt. Behalve het gewone werk waartoe we krachtens ambt of beroep verplicht zijn, is er nog van allerlei dat we ter hand nemen in onze zogenaamde vrije tijd. De een is een natuurliefhebber en scharrelt wat in zijn tuintje. Een ander verzamelt postzegels en kan er uren mee bezig zijn. Een derde houdt van vissen of schaken. Weer een ander is dol op lezen. Bij mensen die zich in hun vrije tijd vervelen, schort er iets aan hun mentaliteit. Als kinderen bij ons komen met hun: ik weet niet wat ik doen zal; als ze nergens zin in hebben als ze uit zichzelf geen bezigheden zoeken; als ze een karweitje beginnen en nog maar nauwelijks begonnen het weer neerleggen, hapert er iets aan. We moeten een hobby, een vermaak hebben. We moeten ergens vreugde in vinden. Dat is gezond. Een mens, wiens beroepsbezigheid soms zeer inspannend kan zijn, heeft ontspanning nodig en

vindt die ontspanning juist in z'n liefhebberijen.

Op de nieuwe aarde zal de taak van de volmaakte verlost mens enkel 'liefhebberij' zijn: het zich verlustigen in het werk zijner handen. In de vernieuwde scheppingswereld zal de van alle zonde en zondegevolgen verlost mens blijdschap vinden, blijdschap in de Here, blijdschap in zijn werk. Het beginsel van die eeuwige vreugde mag ieder kind van God reeds nu in zijn hart gevoelen. Het is de opstanding van de nieuwe mens, welke onze Catechismus aldus omschrijft: Het is een hartelijke vreugde in God en lust en liefde, om naar de wil van God in alle goede werken te leven. Het is de 'liefhebberij' van de Geestelijke mens. Het is de uiting van zijn Geestelijk welzijn. Het is die geestelijke blijdschap, welke hem te midden van aardse zorgen en moeiten doet staande blijven; welke hem boven zijn tegenslagen en teleurstellingen uitheft; welke hem onder alle droefenis en vervolgingen goede moed doet houden en kracht geeft om ook het kruis achter Christus vrolijk te kunnen dragen.

Waar die vreugde in God, die blijdschap in de Heer ontbreekt, daar is het geestelijk welzijn niet in orde. Geestelijk gezond is ieder mens, die belijdt: Gods liefdedient heeft mij nog nooit verdrotten.

B. Telder, Bilthoven

burgh in 1953 dan ook voorgesteld schijnt te zijn. Men is zich er op de GOS dan ook wel van bewust niet meer dan adviserende bevoegdheid te hebben en in de wandelgangen blijkt men ook wel zijn bezwaren te hebben tegen het woord 'Synode' maar het blijft er staan.

Parthen, Meden, Elamieten en inwoners van Mesopotamië

Ik heb het als een voorrecht ondervonden om met broeders van zovele verschillende landen en culturen te mogen vergaderen, bidden en spreken. Men moet natuurlijk in gedachten houden dat vele lidkerken historisch uit de Gereformeerden van Nederland zijn voortgekomen maar vandaag leiden die allen hun eigen kerkelijk leven ergens op de wereld. Ieder die wat op de wereld heeft rondgereisd zal al wel ondervonden hebben hoe verkwikkend het is om ergens broeders in de Heer te ontmoeten die willen staan voor het Woord van God. Dat impliceert geenszins dat over kerkelijke- en wereldvragen gelijk gedacht wordt — ik hoop nog wel iets te kunnen vertellen van vuurwerk dat in Kaapstad te zien was

— maar het geeft een verbondenheid die maakt dat je samen praten kunt, omdat je uiteindelijk op dezelfde golf lengte zit.

Er waren afgevaardigden van kerken van Malawi, van de Benue Church of Christ in the Sudan die een paar uiterst intelligente negerpredikanten had gezonden, van Rhodesia en Nigeria en Zambia, onder de broeders van de Reformed Church of East Africa van Kenya vind je dan zowaar een Gereformeerde Bonder uit Holland. Zuid Afrika heeft er zijn blanke Nederduitse Gereformeerde Kerk maar ook de zelfstandige Bantoe kerk en de zelfstandige Indië kerk en de grote zelfstandige Kleurlingkerk. Daarnaast de ons goed bekende Dopperkerk maar ook de zendingkerk onder de Bantoe die hieruit is voortgekomen. Broeders uit Caprivi en Zuid-West Afrika met Ds Shin Ishimaru van de Reformed Church van Japan en een broeder van de Dutch Reformed Church in Sri Lanka. Een Dr S. H. Widyapranawa van de Indonesian Christian Church of Central Java met broeders van Soemba. Een afgevaardigde van de Gereformeerde Kerk van Argentinië met Australianen en Nieuwzeelanders. Schotse, Ierse en Franse Kerken, van Ameri-

ka afgevaardigden van de Christian Reformed Church de Orthodox Presbyterian Church. Van Nederland waren er van de Christelijke Gereformeerde Kerken de Professoren W. H. Velema en J. P. Versteeg met Ds G. Bilkes, van de Gereformeerde Kerken (Synodaal) waren een vijftal afgevaardigden gezonden. De laatsten zouden nog zwaar worden aangevalen vanwege het volgehouden lidmaatschap van de Wereldraad en het veranderde theologische klimaat waarvan H. M. Kuitert en H. Wiersinga exponenten zijn. Hierover later nog wel meer. Waar Engels de voertaal van de GOS is, hoort men er verschillende soorten Engels: Australisch, Zuidafrikaans, Bantoe, Frans, Amerikaans, Iers, en niet te vergeten Nederlands Engels. In al die soorten Engels kan men in de wandelgangen gesprekken voeren en b.v. horen hoe een hoogleraar wijsbegeerte aan de Randse Universiteit in Johannesburg enthousiast vertelt hoe hij zonder attest werd toegelaten aan het Avondmaal in Amsterdam-Centrum bij de gemeente van Ds De Jong en hoe hij dat als een bevrijding on-

dervond in de zo dikwijls formalistisch-gereformeerde wereld; hoe een predikant uit Nigeria vertelt dat zijn kerk zich in 10 jaar verdriedubbelde door getrouw Bijbels te leven en te leren men merkt er ook hoe Afrika-afgevaardigden dikwijls op elegante wijze vragen vermijden naar hun verhouding met de regeringen van hun land; en men vreest er de zo dikwijls gestelde vraag wat nu het verschil is tussen Gereformeerde Kerken-Vrijgemaakt 'affiliated' en 'unaffiliated' (binnen- en buitenverband). Wat moet je daarop in den vreemde antwoorden? Zelfs thuis tegenover de grote kinderen is het al moeilijk een eerlijk antwoord te geven.

Dit is het eerste van 5 artikelen van de hand van Ds J. Vonkeman (zendingspredikant in Zd-Afrika) over de Gereformeerde Oecumenische Synode, die hij op verzoek van onze kerken heeft bijgewoond als waarnemer.

M. COENRAADS — DRONTEN

Dan is je ruitje beslagen (2)

ad I. Allereerst kan de vraag gesteld worden wat de doelstelling van het catechisatie-onderwijs is, welke be-doeling we ermee hebben. De doelstellingen vallen globaal uiteen in drie gebieden: a. cognitief, b. affectief en c. psychomotorisch. Het cognitieve gebied omvat doelen die te maken hebben met de herinnering of de herkenning van bepaalde kennis en ontwikkeling van de intelligentie. Het affectieve gebied omvat doelen waarin veranderingen in de belangstelling, in de attitudes, in de waarderingen en in de aanpassingen worden beschreven. Het psychomotorische omvat doeleinden die betrekking hebben op handelingen en bewegingen. Het gaat om de drie h's, die op de oude kweekschool ook bekend waren, toen de studenten daar werden geleerd dat de mens niet alleen een hoofd (cognitief), maar ook een hart (affectief) en handen (psycho-motorisch) heeft. Van belang lijkt het onderscheid dat gemaakt wordt ten aanzien van de cognitieve vorming. De Amerikaan B. S. Bloom¹⁾ heeft een ordening gemaakt in niveaus van „kennen”.

Er zijn zes niveaus, te beginnen met 't niveau van kennis. Dit omvat reproductie op het niveau van het geheugen. Begrip ligt 'n stapje hoger; het betreft het verstandelijk begrijpen van wat wordt aangeboden. Het kunnen toepassen van kennis en begrip in andere situaties dan geleerd, ligt op het niveau van de analyse. Hiermee wordt bedoeld het aan-geven van delen en hun onderlinge samenhang, b.v. de analyse van elementen of relaties. Het samen-voegen van elementen, zoals dat gebeurt in ontwerpen, samenstellen, kiezen en construeren, noemen we het niveau van de synthese. Het hoogste niveau, dat elk niveau omvat, is de evaluatie, het oordelen over de waarde van materiaal en methoden.

Een dergelijke ordening is door Krathwohl gemaakt op het affectieve gebied.²⁾ Het voordeel van deze ordening — ook wel taxonomieën genoemd — is dat men een instrument in handen krijgt om de doelstellingen te preciseren. Tevens kan men dan beter toetsen of de doelstellingen zijn gerealiseerd. We verwachten van de catechi-

sant een aanwijsbaar gedrag en dit is als zodanig te toetsen. Als b.v. de doelstelling van je catechisatie-onderwijs wordt samengevat in de woorden: „Zeg de catechismus eens op”, dan zou die mis-schien kunnen liggen op het meest eenvoudige kennisniveau, nl. op het niveau van concrete afvraagbare kennis, waarbij een beroep gedaan wordt op het geheugen. Een cabaretier heeft een zaak opgemerkt dat sinds de uitvinding van de boekdrukkunst de kinde-ren alles uit hun hoofd moeten leren. „Zouden die boekjes uitverkocht zijn?” zo vroeg hij zich af. De scheiding tussen het cognitieve en het affectieve gebied wordt als arbitrair gezien. Het een is als middel tot het bereiken van het andere te beschouwen. Je kunt van intellektualisme of verbalisme spreken als het cognitieve niet doorslaat naar het affectieve, als het weet-hebben-van, de attitude, de mentale instelling, ja soms, het geweten, onberoerd laat. De kennis is weggeleden is water over een eend. Dat wat de bijbelse boodschap betreft, de weg van het weten (cognitief) naar het waarderen (affectief) gebaad wordt door de Heilige Geest, geeft aan de vraag naar de doelstelling van het catechisatie-onderwijs een unieke dimensie.

ad II. Aan wie geven we catechisatie-onderwijs? Zijn alle kinderen gelijk of zijn er aanwijsbare verschillen? De groepen worden doorgaans ingedeeld naar leeftijd, maar is dat het enige criterium? Over welke kennis, inzichten en vaardigheden beschikken de kinderen reeds? En is dit alles schoolkennis of brengen ze dit mee „van huis”? De invloed van het milieu is groot. Aan de kinderen ken je de ouders, zeggen we dan. Dit blijkt ondermeer in het taalgebruik, maar ook in de motivatie, de bereidheid om de aangeboden leerstof aan te nemen. Als er thuis voor het catechisatie-onderwijs geboden wordt, zou dit dan geen positieve invloed hebben op die soms zo nukkige catechisante?! Verschillen zijn er ook inzake de intelligentie, die sterk bepaald wordt door erfelijke factoren. Het begrip beginsituatie nu omvat het geheel van gegevens, waarin rekening wordt gehouden met de leerlingen. Dan blijken er niet slechts verschillen te bestaan in persoonlijke gegevens, maar ook in situationele gegevens. Welke sfeer heerst er in de groep, waar wordt er les gegeven, hoe verhoudt zich het aantal jongens tot het aantal meisjes, hoe laat wordt er les gegeven, zijn er voldoende leer- en hulpmiddelen, over welke kennis beschikt de docent, hoe staat het met zijn motivatie om les te geven? Dit alle zijn vragen die betrokken moeten worden in het nadenken over de beginsituatie. In vele discussies over de didaktiek van het leerproces beperkt zich de discussie tot de methodiek,

de methodeleer, de wijze van kennisoverdracht. De doelstelling van de les, maar vooral ook de grote invloed van de beginsituatie op het verloop van het leerproces, zijn veelal buiten beschouwing gelaten. In het onderwijs kennen we een differentiatie in diverse schooltypen, b.v. het l.b.o. en het m.a.v.o. Bij het l.b.o. gaat men momenteel een stapje verder door drie niveaus te hanteren, een a-, b- en c-niveau. Dit kan voor de leerling per vak verschillen. Opzet daarvan is dat de leerling in eigen tempo de leerstof kan beheersen. De rol van de leraar verschuift van het geven van lessen naar het voorbereiden en begeleiden van die lessen. Het valt te verwachten dat deze ontwikkeling zich in de komende jaren sterk zal doorzetten, ook buiten het l.b.o. Zou ons dit niet wat te zeggen hebben?! Is de „modale” catechisant een eenheidsworst, waar je van alles in kunt stoppen? Tenslotte: twee wetenschappen spelen een rol als het gaat om gegevens te leveren voor het nadenken over de beginsituatie. Het zijn de ontwikkelingspsychologie en de leerpsychologie. We weten uit ervaring allemaal wel iets over de belangstelling, het kennen en kunnen van kinderen van b.v. veertien jaar. Toch is deze globale kennis onvoldoende. De wetenschap van de ontwikkelingspsychologie kan belangrijke, meer gesystematiseerde en fundamentele informatie verschaffen.³⁾ De ontwikkelingspsychologie beschrijft, hoe in het algemeen gesproken de ontwikkeling van de kinderen in onze landen (West-Europa) verloopt, welke grote lijnen we daarin kunnen onderkennen en welke regelmatigheden zich voordoen. C. F. van Parreren⁴⁾ heeft ons ingescherpt dat er ook een psychologie van het leren is. Hij heeft waardevolle opmerkingen gemaakt over het opwekken en continuëren van de motivatie. Hij heeft tevens ontdekt dat er diverse soorten van leren zijn, te weten 1. het inzichtbevorderend leren, 2. het verwerven van feitenkennis, 3. het memoriseren, 4. de vorming van automatismen en 5. het dynamisch leren. Wanneer we in onze doelstelling het memoriseren van de leerstof hebben staan, zullen we een andere opzet moeten kiezen, dan bij een leerstof die vooral bedoeld is om een waardering op te roepen. Maar dan zitten we al bij de keuze van de leerstof en de didaktische werkvormen, waarover we het een volgende keer willen hebben. Mocht u overigens bij het lezen van dit artikelje moeite gehad hebben uw aandacht erbij te houden, dan is natuurlijk uw ruitje beslagen, of niet soms?!

¹⁾ B. S. Bloom, Taxonomie van een aantal in het onderwijs en de vorming gestelde doelen. Universitaire Pers, Rotterdam 1971.

²⁾ De opvattingen van Krathwohl komen in deel II van het genoemde werk van Bloom aan de orde.

³⁾ L. van Gelder, Didaktische Analyse Werk- en studieboek 1, hfst. 5. Wolters-Noordhoff, Groningen 1973.

⁴⁾ C. F. van Parreren, Leren op school, vooral hfst. 9. Wolters-Noordhoff, Groningen 1970.

D. W. L. MILO — VIERHOUTEN

Wat God doet, dat is welgedaan

Er is een bekend Luthers gezang, waarvan de 5 coupletten aanvangen met de bovenstaande zin. De tekst is van Samuel Rodigast, die in de 17de eeuw leefde; de melodie komt uit het Nürnbergisches Gesangbuch en is mogelijk van Severus Gastorius afkomstig, ook uit de 17de eeuw. Het gezang is in ons land bekend geworden door de Evangelische Gezangenbundel en werd ook in de N.H. bundel van 1938 opgenomen. Dat was de berijming van Petronella Moens, een dame die omstreeks 1800 leefde. Zij vertaalde het Duitse lied in 5 coupletten, die alle met de bekende zin begonnen. Reeds nu willen wij u er op wijzen, dat in het Liedboek voor de Kerken een nieuwe berijming, en wel van ds Jan Wit, is gebruikt, die op essentiële punten anders is dan de originele; daar komen we straks op terug.

Het lied is, althans de titel, overbekend. De term „wat God doet dat is welgedaan” heeft onder ons vrijwel de waarde van een bijbeltekst en betekent bij leed het einde van alle tegenspraak, de volheid van christelijke troost. Merkwaardig dat men deze spreuk nooit aanheft bij voorspoed en geluk — alleen bij tegenspoed en ramp. Dat wijst al in een richting. Dat wijst er op (als het dan toch gezegd moet worden) dat deze zin een panacé is voor rampen; een eerste hulp bij ongelukken.

Maar laten we eerst de verouderde vertaling van Petronella Moens eens lezen. Zij vertaalde en berijmde Samuel Rodigast als volgt:

1. *Wat God doet, dat is welgedaan, zijn wil is wijs en heilig. 'k Zal aan zijn hand vertrouwend gaan, die hand geleidt mij veilig. In nood is mij zijn trouw nabij. Ja Hij, de Heer der heeren, blijft eeuwig wijs regeren.*
2. *Wat God doet, dat is welgedaan, zijn woord eischt mijn vertrouwen. Hij leidt mij op de rechte baan, 'k mag daar zijn liefde aanschouwen. Hij geeft mij kracht, zijn hulp, zijn macht redt mij uit smart en banden: mijn lot rust in zijn handen.*
3. *Wat God doet, dat is welgedaan, Hij luistert naar mijn klachten. Zou mij zijn liefde gadeslaan en ik zijn hulp niet wachten? God kent*

mijn hart; geen ramp, geen smart is ooit voor Hem verborgen: Hij zal als Vader zorgen.

4. *Wat God doet, dat is welgedaan, dat blijft de vreugde mijns levens. God plant wel doornen op mijn paân, maar strooit daar rozen nevens. Met smart paart God vaak rein genot. Zijn vaderlijke ontferming blijft eeuwig mijn bescherming.*

5. *Wat God doet, dat is welgedaan, zijn trouw blijft mij ten hoede. Zijn liefde doet geen kwaad ontstaan, 't werkt alles mee ten goede. Als God mij leidt, zal 'k wel bereid mijn hoogst en reinst verlangen in de eeuwigheid ontvangen.*

—o—

Hebt u dat? En bent u ook geschrokken van gedachten als: „God plant wel doornen op mijn paân”... „maar strooit daar rozen nevens?” En hebt u gemerkt, dat het eerste couplet spreekt van nood, het tweede van smart en banden, het derde van klachten, ramp en smart, het vierde van smart en doornen en het vijfde van „zijn liefde doet geen kwaad ontstaan”? Dat laatste is dan nog waar ook — maar zijn zulke termen niet tekenend voor een kerkelijk lied, dat speciaal voor ramp en tegenspoed is gemaakt?

En is het niet waar, dat dit lied weinig zegt over de voorspoed, die God de Heere aan zijn rechtvaardige kinderen belooft? Jawel, dat God „smart paart met rein genot” klinkt, hoe ondoorzichtig ook, gematigd blijmoedig. Dat God rozen zou strooien op onze paden... het klinkt goed maar u kunt het terecht betwijfelen. Trouwens: geen roos zonder doorns en wat moet u dan met zulke rozen? Alleen de zin: „'t Werkt alles mee ten goede” is gezonde taal; is dan ook ontleend aan de Schrift zelf: „wij weten nu, dat God alle dingen doet meewerken ten goede voor hen, die God liefhebben”, Rom. 8 : 28.

Gelukkig heeft het Nieuwe Liedboek deze tekst niet overgenomen. Men zag; dat God de Heere belangrijker is dan een meldingspost voor tegenspoeden; en dan een meldingspost, die tegelijk min of meer aansprekelijk wordt gesteld voor gezegde tegenspoeden.

Ds Jan Wit verzorgde lied 432 in het Nieuwe Liedboek. Hij nam het eerste couplet van Petronella Moens ongewijzigd over. Daarna ging hij verder met 2 nieuwe coupletten:

2. *Wat God doet, dat is welgedaan. Hij is mijn licht en leven. Ik wil mijzelf van nu voortaan blijmoedig aan Hem geven, omdat ik weet in vreugde en leed: zijn vaderlijke ontferming blijft eeuwig mijn bescherming.*

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

JEREMIA 7 : 21-28; 9 : 2-9, 23, 24

Ontdekking

Koning Josia kwam op acht-jarige leeftijd aan de regering. Dat is een leeftijd waarop men van iemand nog geen zelfstandig optreden kan verwachten. Maar toen Josia 16 jaar geworden was, begon hij duidelijk een eigen koers te varen en de God van zijn vaders David te zoeken (2 Kron. 34 : 3). Nog weer 4 jaar later begon hij maatregelen te treffen ter bestrijding van de publieke afgodendienst in Juda en Jeruzalem en ter bevordering van de dienst van Jahweh. Ongeveer een jaar daarna werd Jeremia tot profeet geroepen. Toen Jeremia 5 jaar als profeet werkzaam geweest was, kwam er in die activiteiten van Josia nog meer tekening: hij gaf opdracht tot herstelwerkzaamheden aan de tempel te Jeruzalem en tot reiniging van de tempel. We lezen daar-

over in 2 Kon. 22 en 23 en in 2 Kron. 34.

Josia liet daartoe een geldinzameling organiseren door de Leviëten. Zelfs uit Manasse en Efraïm, dat wil zeggen het voormalige Tienstammen-rijk, werd geld bijeengebracht (2 Kron. 34 : 9). De Commissie van Beheer bestond uit Safan, de secretaris van de koning, Maäseja, de stadsoverste, en Joah, de kanselier. Regelmatig werd door deze commissie het bijeengebrachte geld afgedragen aan de hogepriester Hilkia, die dan weer zongen moest dat het bij de opzichters kwam, die het aan de werklui moesten uitbetalen. Zo kwamen de herstelwerkzaamheden goed op gang.

En u weet hoe dat gaat. Wanneer je na jaren weer eens op een rommelzolder komt, sta je soms voor de grootste verrassingen.

Dan ontdek je soms dingen waarvan je het bestaan helemaal vergeten was.

Iets dergelijks gebeurde ook in de tempel.

Terwijl Hilkia eens in de tempel was voor de uitbetaling van de werklonen, vond hij in een van de vertrekken waar de werklui bezig waren, een boekrol. Hilkia nam

lezen. En naarmate hij verder las, raakte hij steeds opgewondener en groeide bij hem het besef: dit moet de koning weten.

Confrontatie

Toen Safan voor het gebruikelijke controlebezoek bij Hilkia kwam, nam deze hem even apart en liet hem de boekrol zien met de woorden: deze boekrol heb ik gevonden in de tempel en is zo belangrijk, dat de koning ervan op de hoogte gebracht moet worden. Bij het uitbrengen van rapport aan de koning over de voortgang van de herstelwerkzaamheden had Safan de boekrol bij zich. Josia gaf onmiddellijk bevel hem de rol voor te lezen. En terwijl Safan daarmee bezig was, scheurde de koning zijn kleren. Zoveel indruk maakte de inhoud van de boekrol op hem en zozeer werd hij erdoor van zijn stuk gebracht.

Het bleek nl. het wetboek van Jahweh te zijn. Niemand wist meer van het bestaan ervan. Natuurlijk waren allerlei dingen ervan via de traditie wel bekend. Maar als de bron zelf is weggevallen en alles van de traditie afhangt, verdwijnen sommige dingen

de boekrol mee en begon erin te volledig. Andere vergroeiën en worden verminkt. En nog weer andere dingen die met de bron zelf helemaal niets meer te maken hebben of er zelfs vierkant tegenin gaan, sluipen binnen.

Een traditie die niet voortdurend onder de schijnwerpers van Gods Woord gehouden wordt, gaat zo maar een eigen leven leiden, gaat het Woord van God overwoekeren en brengt het zelfs in vergetelheid. Zo was het ook in Jeruzalem gegaan. De traditie daar was zo van Gods Woord afgegroei, dat Josia de schrik om het hart sloeg, toen hij Safan uit de boekrol hoorde voorlezen en met Gods Woord geconfronteerd werd. In alle scherp-te drong het tot hem door: Wat zijn wij verschrikkelijk ver van Jahweh afgeweken en wat moet Hij vertoornen op ons zijn!

Schrikken en schrikken is twee

Josia had het voordeel dat het wetboek van Jahweh helemaal nieuw voor hem was. Daardoor kon hij het verschil tussen Gods Woord en de gegroeide traditie scherp zien en liep hij niet het gevaar het Woord van God en de traditie met

3. *Wat God doet, dat is welgedaan, daar laat ik het bij blijven. Al moet ik door de engten gaan waar mij de dood zal drijven — als God mij leidt kan ik de tijd van duisternis verdragen: ik zal zijn licht zien dagen.*

— 0 —

U zult gemerkt hebben: dit is heel andere taal. Hier is geen jammerklacht. In 2 hoort u de geloofszang van psalm 27: „De Heere is mijn licht en mijn heil — voor wie zou ik vrezen?”. Ook spreekt hier de taal van „in voorspoed dankbaar, in tegenspoed geduldig” uit zondag 10 H.C. en de belijdenis uit zondag 1: „in leven en sterven eigendom van Jezus Christus” en „van harte willig en bereid voortaan voor Hem te leven”. Ook in 3 klinkt geloof: „al ga ik door een dal van doodsschaduw — Gij zijt bij mij”, psalm 23. Eveneens het geloofslid van Habakuk: al zou er geen steen op de andere blijven staan, „nochtans zal ik juichen in de Heere, jubelen in de God van mijn heil”. En wat de andere coupletten van Petronella betreft: ds Wit heeft ze vergeten; onwillekeurig zei hij het: „daar laat ik het bij blijven”.

De gedachte, welke ds Wit tot een nieuwe en gans andere berijming van dit overbekende „christelijke” gezang bewoog, is aan de voet aangegeven. Het is Gods woord in 2 Samuël 22: „Gods weg is volmaakt; des Heeren woord is zuiver. Hij is een schild voor allen die bij Hem schuilen. Want wie is God behalve de Heere, wie is een rots buiten onze God?”

Eeuwen lang is daar door geleerde heren over getwist: of God nu wel of niet de auteur van het kwade zou zijn. En dan „kwaad” in de zin, waarin wij mensen de schaduwzijden van ons leven ondergaan of ook weerstaan. Ons verdriet, onze tegenspoeden, onze rampen... Stel u bouwt een zaak op; naast u vestigt zich een supermarkt en uw zaak gaat op de fles. Stel u plant akkers; er komt oorlog en uw vruchtbare grond verandert in verschroeide aarde. Stel u vormt een gezin, bestaande buiten u uit een lieve vrouw en bloeiende kinderen; op een kwade dag sterft uw kind. En zouden wij daarop maar direct moeten antwoorden: „wat God doet, dat is welgedaan”? Dat is veel gevraagd!

— 0 —

Wie zo doet zou de Bijbel aan zijn kant hebben. Althans de taal van Job: „zouden wij het goede van God aannemen en het kwade niet?” En ook: „De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, de naam des Heeren zij geloofd”. Job zei dat goed, zegt de Bijbel. Maar zegt u het hem na?

Ja, wie denkt dat de Heere God ons met de ene hand plezierige dingen

schenkt — en met de andere hand onheil aanreikt... schijnt de belijdenis op zijn hand te hebben. Zondag 10 zegt dat gezondheid en ziekte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, ons uit Gods vaderlijke hand toekomen. Nog sterker wordt God in zondag 9 aansprakelijk gesteld voor „al het kwaad, dat Hij mij in dit jammerdal toezendt”.

En inderdaad neemt de Heere de aansprakelijkheid voor licht en duister, voor heil en onheil op Zich (Jes. 45 : 7). Maar dan niet in de zin van: met de ene hand doorns planten en met de andere rozen strooien zoals een grillige despoot dat zou doen. Als de Heere onheil zendt (en is er een kwaad in de stad, dat de Heere niet doet?) dan kunnen we op Hem aan: dat hier onze Vader optreedt. De Bijbel leert ons dat God berouw kan hebben van zijn voornemens, dat Hij zich kan laten verbidden, dat Hij zelfs zijn reeds aangekondigde plannen (Mozes, Jona) kan terugnemen. De Bijbel leert ons dat God geen despoot is als de afgoden, geen wreedaard als de afgoden, niet stom, doof en blind is als de afgoden. De Bijbel leert ons dat Hij een vader is, die open staat voor ons gebed en onze tranen; die graag hoort dat wij zijn beloften in het geding brengen; die graag ziet dat wij zijn vaderhand blijven vasthouden.

Onze Vader heeft weet van onze tegenspoed, van ons leed, van onze rampen. Natuurlijk is onze ziekte, ons leed, onze rouw aan de Heere bekend. Geen haar valt van ons hoofd zonder zijn wil. En als ons onheil treft... *dan spreekt God tot ons*. Hij straft, wie Hem tegenstaan. Maar Hij kastijdt de zoon, die Hij liefheeft. Hij beproeft in wie Hij een welbehagen heeft. En soms, als bij Job, laat Hij het leed over ons komen: opdat ieder zal zien, dat de Satan niet tussen Hem en zijn kinderen kan komen!

Dat is erg geweest voor Job. Dat is erg, als het u zou overkomen. Maar het is een grote eer: meewerkend voorwerp te mogen zijn bij de openbaring van Gods trouw. De boze kan van alles proberen, om ons los te krijgen uit Gods vaderhand. En dan kan onze klacht de hemel doen scheuren. Maar dan ontdekt Zich de Heere.

Dan blijkt dat Hij ons in de hand houdt. Want God is goed — dat blijft staan. Hij slaat met mededogen, gelijk een vader doet. Hij maakt het goed met ons, als wij onze weg op Hem aansturen. Wie in de schuilplaats van de Allerhoogste is gezeten, zit goed.

„Zijn vaderlijke ontferming blijft eeuwig mijn bescherming”. Hier zijn Petronella en Jan Wit het weer eens. U zinge dit lied dus blijmoedig en de prettige melodie zal het u gemakkelijk maken. „Wat God doet, dat is welgedaan”, zo is het inderdaad. U kunt het moeilijk een ander aanpraten — maar u moet het zelf verstaan. En dan in de troostrijke zin van Gods Woord, dat ons in de liefdevolle Heiland de liefdevolle Vader getoond heeft.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

elkaar te vereenzelvigen en de traditie in Gods Woord in te lezen.

Da is het gevaar waaraan later de Farizeeën ten slachtoffer vielen en waaraan ook wij niet altijd ontkomen. Want ook wij hebben zo onze tradities. Maar vaak zijn wij er zo aan gewend onze tradities in Gods Woord in te lezen, dat we niet eens het onderscheid meer zien en ze vaak zonder meer vereenzelvigen.

In onze kringen is het vaak zo, de schrik ons om het hart slaat als er aan onze tradities getornd wordt en als iemand probeert aan te tonen dat we in sommige tradities van Gods Woord zijn weggegroeid. Die schrik ontstaat doordat we de Schrift niet meer fris lezen alsof ze nog helemaal nieuw voor ons is. Mensen die niet-christelijk zijn opgevoed en die op latere leeftijd tot geloof gekomen zijn, kunnen dat wel en weten dan ook met sommige van onze tradities niet goed raad. Voor hen is het Woord van God nog gloednieuw. Het is nog niet aangeslagen door allerlei erf-

goed dat zich bij ons steeds weer als algen tegen een aquariumruit hecht, zodat het glas steeds minder doorzichtig wordt.

Josia kan ook fris tegen Gods Woord aankijken. De wet van Jahweh was gloednieuw voor hem. Hij wist gewoon niet wat hij hoorde. Het was een openbaring voor hem.

Daarom schrok hij ook op de goede manier.

Hij schrok niet omdat hij bang was dat de traditie werd aangetast, maar omdat hij ineens beseftte hoever hij en het volk van de HERE en zijn Woord weggegroeid waren. Dat is de goede manier van schrikken.

De HERE zoeken

Daar bleef het in Josia's geval gelukkig niet bij, want als je alleen maar schrikt en het daarbij laat, kom je natuurlijk nog niet verder. Dat gebeurt ook meer dan eens. Dan schrik je wel op de goede manier. Dan zie je ineens wel: wat zijn wij of wat ben ik op dat punt ver van God en zijn Woord afgeraakt. Maar op de een of andere manier laten we het daar dan bij. Er verandert niets. Het is net alsof we verlamd zijn. Dat is de manier

waarop Eli schrok. Hij zag wel waar het fout zat en verkeerd ging. Hij wist wel hoever zijn zonen al van de HERE en zijn Woord waren afgeweken. En hij schrok er ook wel degelijk van, elke keer weer opnieuw. Maar verder gebeurde er niets. Er veranderde niets. Hij greep niet in om de dienst van de HERE weer te herstellen. Hij schrok alleen maar. Totdat hij zich tenslotte in de let-

terlijke zin van het woord dood schrok.

Bij Josia ging het anders. Ook hij schrok. Zo zeer dat hij zijn kleren scheurde. Maar daar liet hij het niet bij. Hij zocht onmiddellijk de HERE door de hogepriester Hilkia met een aantal hoogwaardigheidsbekleders naar de profetes Hulda, de vrouw van Sallum, die hoofd van de tempelgarderobe was, te sturen.

Verschenen:

DE HULP BIJ BIJBELSTUDIE
over het boek

DANIËL

van de hand van ds W. G. Visser te Utrecht.

Bestellingen kunt u doen door het bedrag over te maken op giro 575663 t.n.v. G. de Kruijf, Waterhoenlaan 60, Zeist, volgens de hier volgende opgave: 1 ex. f 2,50; 5 ex. f 11,75; 10 ex. f 23,—; 25 ex. f 68,—, exclusief portokosten.

De verschuldigde PORTOKOSTEN zijn voor 1 ex. f 1,20; tot 3 ex. f 1,70; tot 6 ex. f 2,75; tot 12 ex. f 4,—; tot 24 ex. f 5,—.

★ Denkt u vooral aan de portokosten! ★

G. JANSSEN — NIJVERDAL

De mondigheid van de gemeente

We willen nu de vraag onder ogen zien naar de verhouding van ambt en gemeente. Is de gemeente zo van de ambtsdragers afhankelijk dat zij geen zelfstandigheid tegenover hen overhoudt of is zij ten diepste geheel vrij tegenover haar ambtsdragers, zodat deze hoogstens als broeders onder de broeders zijn te beschouwen of ligt er tussen deze beiden nog iets in?

Met deze vraag hangt die van de mondigheid van de gemeente ten nauwste samen. Het is zelfs gewenst om ons eerst over die mondigheid nader te beraden om dan pas bovenstaande vraag te beantwoorden.

Over die mondigheid spreekt de apostel Paulus in Galaten 4. Hij vergelijkt in dit hoofdstuk de positie van de kerk onder het Oude Verbond met die van een onmondige erfgenaam. Deze werd bij de welgestelde Grieken toevertrouwd aan een „tuchtmeester“, een paedagoog, die hem o.a. moest vergezellen op de weg naar school en naar de gymnastiekplaats en had op te leiden tot een aan leeftijd en stand beantwoordend uiterlijk gedrag, zie de K.V. op Galaten van prof. Greijdanus.

Zo'n paedagoog is de wet nu geweest voor de kerk onder het Oude Verbond, schrijft Paulus. Hij denkt hierbij dan aan de Mozaïsche wet met haar vele ceremoniële voorschriften en geboden, met haar heilige tijden en plaatsen en personen — de priesters. Door dit alles werd het volk wel bewaard, maar tegelijk ingesloten, in verzekerde bewaring gehouden en ook op een afstand van God gehouden. Want de toegang tot Hem was niet direkt, maar werd bemiddeld door al deze voorschriften en zaken en personen. Schlatter spreekt van een armzalig surrogaat voor de vrije toegang tot God. Dit was alles met het oog op het geloof, tot (de tijd van) Christus. Want in Hem hebben we door het geloof de vrije en direkte toegang tot God. Door zijn grote offer op Golgotha heeft Hij heel de ceremoniële dienst van God opzij gezet. Bij zijn dood scheurde het tempelgordijn van boven naar beneden.

Dan is de tijd van de onmondigheid van de kerk voorbij.

Ze is mondig geworden.

Die mondigheid bestaat dus niet allereerst in haar zelfstandigheid tegenover de dragers der bijzondere ambten in allerlei kerkelijke aangelegenheden. Wie het zo stelt beweegt zich in een juridische sfeer en blijft aan de oppervlakte. De zaak van de mondigheid van de gemeente ligt veel dieper en is allereerst van geestelijke aard. De geweldige rijkdom van de Nieuwtestamentische kerk komt daarin voor ons te staan. Het gaat hierbij allereerst om de onafhankelijkheid der gelovigen van de dragers van het bijzondere ambt *als priesters*, als *bemiddelaars* tussen God en het volk, zoals zij dat onder het Oude Verbond waren en zoals zij zich in de Rooms Katholieke Kerk nog presenteren.

Want het is wel waar dat zich in deze

kerk een „democratische“ tendens tegenover de priesterlijke hiërarchie sterk maakt, vooral maar toch niet uitsluitend in Nederland. Het zogenaamde leken-element laat zich steeds sterker gelden. Maar al wordt dit ook steeds meer gehonoreerd in allerlei inspraak en medezeggenschap, daarmee is de werkelijke mondigheid van het kerkvolk nog niet verkregen. Want deze bestaat principiële en voor alles in de onmiddellijke toegang tot God door het geloof in Christus onafhankelijk van enige priesterdienst, die aan het bijzondere ambt zou zijn toevertrouwd. En dit blijft in Rome het geval, want het hangt onlosmakelijk samen met heel de Roomse kerkbeschouwing en heilsleer. Zo lang Rome Rome blijft blijft het kerkvolk onmondig, hoe men ook democratiseert.

De mondigheid van de Nieuwtestamentische kerk ligt uitgedrukt in de prachtige typering van Petrus, die haar een koninklijk priesterschap noemt, 2 Petr. 2:9. De gelovigen zijn door Christus, zo wil hij zeggen, allen priesters geworden, d.w.z. ze hebben allen nu de onbemiddelde toegang tot God, zoals de priesters van het Oude Verbond die hadden. Dit Oudtestamentische bemiddelende priesterschap is door Christus afgeschaft. Wij hebben nu vrij toegang om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus, langs de nieuwe en levende weg, die Hij ons ingewijd heeft door het voorhangsel, dat is, zijn vlees, Hebr. 10:19-21.

Deze mondigheid van de gemeente is dus van een onvergelykelijke geestelijke rijkdom en niet allereerst van kerkelijk-institutionaire aard.

Vervolgens komt zij voor ons te staan in de verhouding tussen de kerk en het Woord van God. De kerk is nl. in het verstaan van het Woord Gods niet af-

hankelijk van enige menselijke instantie, die dat Woord voor haar met gezag zou hebben uit te leggen. Wel is hulp van deskundigen onontbeerlijk, bestaande in vertaling uit de grondtalen en toelichting uit de toenmalige culturele en geschiedkundige situatie. Deze laatste is althans van grote betekenis. Maar het gaat nu om de uitlegging als zodanig *met gezag*, en dat van de doorgaande leer der Heilige Schrift, van het Evangelie van Jezus Christus.

Johannes schrijft in zijn eerste brief: En wat u betreft, de zalving, die gij hebt ontvangen van Hem, blijft op u, en gij hebt niet van node, dat iemand u lere; maar, gelijk zijn zalving u leert over alle dingen... 2:27.

Met de zalving wordt de gave van de Heilige Geest bedoeld, waardoor de gemeente direkt aan Christus is verbonden en van mensen onafhankelijk is geworden. Daarom vervolgt Johannes ook met te zeggen: blijft in Hem, gelijk zij (de zalving) u geleerd heeft. De gemeente kan door de Heilige Geest die haar gegeven is onderscheiden wat haar aan Christus blijft verbinden of van Hem wil aftrekken. Deze mondigheid moet zij beseffen om zich onafhankelijk te weten van de dwaalleraars, al komen die ook met nog zo hoge pretentie van diep inzicht en kennis.

Johannes spreekt hier dus praktisch en concreet in een bepaalde situatie, nl. die van de dreiging van nieuwe leringen door dwaalleraars. Vers 27 begint immers met de woorden: Dit heb ik u geschreven over hen, die u (willen) misleiden!

Maar in deze praktische vermaning ligt dan toch de algemene waarheid van haar mondigheid als zodanig opgesloten. Zij weet de waarheid, vers 21, nl. die van het evangelie van Jezus Christus. Dit geldt van de gemeente als zodanig en niet slechts van haar ambtsdragers of van bijzondere personen in haar midden.

Gij hebt de zalving van de Heilige en gij weet allen, vers 20. De Nieuwe Vertaling laat ons lezen: en gij weet dat allen, maar het woordje „dat“ staat er in het Grieks niet bij. Allen hebben de nodige kennis van het evangelie.

Dit sluit de noodzaak van het groeien in de kennis niet uit. Paulus acht die voor zichzelf nog nodig. Nu ken ik onvolkomen, 1 Cor. 13:12. Hij acht zijn bevoorrechte positie als Jood en Fariizeër vuilnis om Christus te kennen en de kracht zijner opstanding, omdat hij nog niet volmaakt is, Fil. 3:10-12. Maar het gaat hierbij niet om kennis van nieuwe dingen, maar om verdiepte kennis en levensgemeenschap met Christus. Daartoe dient ook de toerusting van de gemeente door de van Christus gegeven ambtsdragers, Ef. 4:11-16, maar deze heeft haar mondigheid niet op en maakt haar niet van de ambtsdragers afhankelijk: zij kan zelf onderscheiden wat overeenkomt met wat zij van het begin af gehoord heeft, 1 Joh. 2:24 en dat moet in haar blijven.

Zo komt de mondigheid van de gemeente ook nog in een derde punt uit. Ik denk nu aan het kerkelijk institutionaire. Ook daarin is zij mondig en wel in de zin dat zij principiële gezien van geen enkele andere gezagsinstantie afhankelijk is dan van het Woord Gods, dat zij van den beginne geleerd heeft. Natuurlijk zijn er in de kerk de ambtsdragers. Er zijn zelfs ouderlingen, die tot bijzondere taak hebben om te leiden en te regeren, 1 Tim. 5:17, 1 Cor. 12:28. In praktische aangelegenheden, die niet de dienst van God in directe zin betreffen maar slechts uiterlijke maatregelen van orde zullen de kerkleden zich naar de regelingen van hun ambtsdragers gaarne schikken, maar principiële staat het zo dat de enige macht, die aan de ambtsdragers gegeven is die van het Woord

Terloops...

De dominé en z'n preek

De titel hierboven is ontleend aan een brochure van Ds E. G. van Teylingen uit 1959 (Uitgave van de Willem de Zwijgerstichting).

De aanleiding tot dit artikeltje — als gevolg op de twee vorige in deze rubriek — is gelegen in het feit, dat mijn vrouw en ik enkele weken geleden tijdens ons verblijf in Londen iemand uit Zuid-Afrika ontmoetten met wie we een kort maar degelijk gesprek kregen. Deze broeder is Nederlander van geboorte en reeds bijna 25 jaar in Pretoria woonachtig. Hij was in Engeland voor het bestuderen van bepaalde onderwijsmethoden. Hij is lid van de zgn. Dopperkerken. We spraken met hem na afloop van de morgendienst in The Dutch Church (de nederlandse kerk). Aan het slot van ons gesprek zei hij: „Eigenlijk zou ik met de dominé van morgen ook nog moeten praten, want hij heeft wel een boel woorden gebruikt, maar hij heeft niet gepreikt.“ En hij voegde er aan toe — ik geef z'n woorden zo getrouw mogelijk weer —: „Och, bij ons is het al precies zo, van de 29 predikanten die we in Zuid-Afrika in onze kerken hebben, zijn er 25 koekenbakkers en 4 prekers.“ Het leek me de moeite waard deze opmerking door te geven. Koekenbakkers en prekers. De bedoeling kan wel duidelijk zijn. Onze

broeder uit Pretoria bedoelde te zeggen, dat er zo weinig echt gepreikt wordt, dat zo weinig Gods Woord echt wordt verkondigd, wordt bediend.

In Nederland zal dit over het algemeen wel niet beter zijn. En wanneer je in eigen kring broeders en zusters spreekt, blijkt dat in verschillende gemeenten nogal wat kritiek is op de preken. Met name onze jongelui hebben nogal wat aan te merken op het preekwerk van de dominé's.

Dat is jammer, want juist de preek is in de kerkdienst van groot belang. Er zijn in het verleden veel toespraken gehouden over de preek, maar als ik voorzichtig naga wat ik in de afgelopen dertig jaren aan preken van vrijgemaakte predikers heb gehoord — dat waren er heel wat, van studenten tot professoren en alles wat daar tussen in zit —, dan was er heel wat bij dat met *Woordverkundiging* niet zo veel te maken had. God wil door de preek iets *doen*, iets bewerken. Hij heeft Zijn woorden aan ons gegeven als kracht tot behoud. Dat is nogal wat: God wil door Zijn Woord en het verkondigen van dat Woord mensen redden, dwalende schapen terugbrengen, zoekers Hem doen vinden, vragers een antwoord geven, twijfelaars zekerheid schenken. Zó krachtig is het Woord van onze God. Het Woord verkondigen wil zeggen, dat het Woord gebracht moet worden. Eenvoudig maar goed. Daar hebben Gods gemeenten recht op, dat wil God die gemeenten geven. Dat betekent dat de prekers maar heel dicht bij de bijbel moeten blijven, heel eeuwigdij die bijbel moeten openendoen en verklaren. Als ze zó aan het werk gaan, worden ze betaald voor allerlei gepraat over de bijbel, dan worden ze ook bewaard voor allerlei eigen woorden — het zoeken naar die eigen woorden kan een moeilijke bezigheid zijn! —, die geen enkele kracht

tot behoud bezitten. Als er zó gepreikt wordt, zal het steeds meer gaan blijken dat alleen Gods Woord ons voor de beslissende keus kan stellen. Allerlei juiste of onjuiste toepassingen, die hoe goed bedoeld ook vaak niet uitkomen boven het niveau van menselijk moraliseren, kunnen het Woord van God in de weg staan. Nogmaals: Gods Woorden kunnen redden, mensenwoorden doen vaak het tegendeel.

Als we vandaag in deze wereld nog levende gemeenten willen zijn, zal juist de preek in het geheel een levende plaats moeten hebben. De letter doodt, de Geest maakt levend. Als we onze jongelui vast willen houden, zullen ze in de kerkdiensten dat volle en levende Woord moeten kunnen beluisteren zonder allerlei poespas er om heen.

We hebben een voorbeeld aan de Here Jezus. Zijn onderwijzingen waren bijbels en dus concreet. Concreter zijn dan God is voor mensen een onmogelijke zaak. 'k Bladerde pas nog eens in „Predik het Woord“ van Prof. C. Veenhof, waarin deze „gedachten en beschouwingen van Dr A. Kuiper over de prediging“ weer geeft. Een boek voor vandaag, het lezen waard.

Preken maken zal vaak wel moeilijk zijn. Kritiek uiten op de preken is eveneens moeilijk. Maar hoe bijbelser er gepreikt wordt, hoe minder moeilijk het worden zal. Misschien worden de preken dan korter, misschien ook niet — tenslotte zijn 5 of 10 minuten langer voor een preek ook niet belangrijk — als het maar een preek is. Maar als ze korter gaan worden, welnu, dan zingen we maar wat. Als we met het gehoorde de week maar weer in kunnen.

Om echt te leven.

En daarom: geen koekenbakkers, maar prekers.

P. C. van Wijk

van God is en daar zijn de gelovigen tenslotte alleen aan onderworpen. Zij mogen en moeten zelfs met dat Woord optreden tegen hun ambtsdragers, wanneer die buiten dat Woord om of tegen dat Woord in enig gezag willen laten gelden.

In de 16de eeuw is hierin het recht tot Reformatie der kerk door de gelovigen met nadruk gesteld.

Misschien zal het sommigen wat vreemd in de oren klinken wanneer zij horen dat deze mondigheid van de gelovigen ook tot uiting komt in het afleggen van openbare belijdenis van het geloof. Want deze wordt tegenwoordig nogal kritisch bekeken en door sommigen beschouwd als een soort van dwangmaatregel, die ambtsdragers aan de kerk zouden hebben opgelegd en als een aantasting van de positie, die reeds door de doop verkregen is. Het kan daarom zijn nut hebben er op te wijzen, dat Dr F. L. Rutgers 20 oktober 1906 aan de Vrije Universiteit een rectorale oratie heeft gehouden waarin hij breedvoerig sprak over de betekenis van de gemeentelieden als zodanig volgens de beginselen, die Calvijn, toen hij openlijk optrad, heeft ontwikkeld en toepast. Men had een zeventig jaar geleden nog de tijd om zorgvuldig en volledig te formuleren! In deze oratie zegt Rutgers onder meer het volgende, dat de moeite van het doorgeven waard is: „Maar wel was het iets bijzonders en iets eigenaardigs bij de Reformatie van Genève, dat Calvijn die belijdenis (van het geloof, G.J.) toen onmisbaar achtte, niet alleen voor de kerk als geheel, maar ook voor *al haar leden persoonlijk*. Waar de Reformatie destijds reeds was aangenomen, niet alleen in Duitsland, maar ook in Zwitserland, had men daarbij zich bepaald tot het aannemen der belijdenis door hen die de kerk hadden te *regeren of te leren*. In Genève werd zulks voor het eerst ook verlangd van *alle leden* der gemeente. En hoe nauw dat samenhang met de hoge betekenis, die aan hen werd toegekend, is gemakkelijk in te zien” enz., pag 16 en 17. De cursivering in dit citaat is steeds van mij - G.J.

Er zou over de mondigheid van de gemeente nog wel meer te zeggen zijn, ook voor wat het niet kerkelijke leven betreft. Maar we laten dat nu voor wat het is. In onze kerken hebben we in dit opzicht ook niet met een actueel probleem te doen naar ik geloof. Hoezeer we een actuele prediking begeren, van bevoogding van de gemeente vanaf de preekstoel, zoals we die vroeger wel hebben meegemaakt, zal wel nergens onder ons sprake zijn. En dat is maar gelukkig ook, want dat heeft genoeg ellende meegebracht voor gemeente en ambtsdragers beide!

De weg is nu naar we hopen gebaad om nog wat te kunnen zeggen over de rechten van de ambtsdragers tegenover de gemeente, want die zijn er ook. Dat is de andere zijde van het vraagstuk: ambt en gemeente, om het wat modern te zeggen: Maar daarover zo de Here wil een andere keer,

C. VEENHOF — KAMPEN

Perssschouw

Het „Ikon”

In het *Friesch Dagblad* vond ik het volgende artikel over het „Ikon”, de „stich-

ting” waarover ik reeds meermalen heb geschreven. Het is goed de eerste alinea's nauwkeurig te lezen. Daaruit kan men zien dat de kerken een onvoorstelbaar belangrijke arbeid uit handen hebben gegeven. En wel aan een soevereine stichting. En uit het vervolg kan men opmaken wat daaruit geworden is!

In art. 16 van de Omroepwet staat:

„Onze minister kan zendtijd toewijzen aan kerkgenootschappen voor het doen van kerkelijke uitzendingen. De kerkgenootschappen, waaraan zendtijd is toegewezen hebben de bevoegdheid de verzorging van hun uitzendingen op te dragen, hetzij aan een Stichting, hetzij aan een omroeporganisatie, hetzij aan een door het in het leven geroepen orgaan”.

Bij het eerste televisiebesluit was het de bedoeling van de regering de kerken zendtijd te geven voor het uitzenden van kerkdiensten. Maar dat is later ruimer gemaakt en het werd kerkelijke uitzendingen. Het behoeft dus niet speciaal kerkdiensten te zijn; er kwam een ruimere mogelijkheid.

Verschillende protestantse kerken hebben daarom de IKON in het leven geroepen, die gemachtigd is deze kerkelijke uitzendingen te verzorgen.

Er zijn kijkers en luisteraars, die de IKON nogal links vinden. Met name in de politieke zin. Is dat zo?

Het is nuttig, te lezen, wat de directeur van de IKON-tv daarover heeft verteld in de Nieuwe Linie van 13 oktober. Dan weet men, hoe de leiding daar zelf over denkt.

Hier volgt, wat deze directeur, dominee Wim Koole, daarover heeft meegedeeld. Hij beschouwt de IKON, die in opdracht van de kerken moet zorgen voor kerkelijke uitzendingen, als de tegenpool van de EO.

Wij citeren nu de Nieuwe Linie.

De Evangelische Omroep en de Interkerkelijke Omroep Nederland: beide zijn geschied op religieuze achtergronden. Toch zijn het elkaars tegenpolen. Wim Koole, nadenkende blik in de verte: „De EO heeft zich gemeld als tegenpool van wat er al was. De EO is in hoge mate een herhaling van al bekende, het duizend maal gezegde, het vertrouwde, het behoudende en van alles dat al onherroepelijk vaststaat. De IKON gaat vanuit een heel andere levensbeschouwing te werk.

Wij proberen openingen te zoeken naar verbetering en verandering. We luisteren kritisch mee. De kerk heeft een grote invloed gehad en er is een teruggang geweest. Maar in de lijn van de IKON zie ik duidelijk perspectief. Wij tonen een actieve maatschappelijke betrokkenheid tegenover bijvoorbeeld Latijns-Amerika en bij verzetsstromingen in Zuid-Oost Azië. In de hele wereld zijn stromingen waar we bij aansluiten. Maar de EO kent een onwankelbaar geloof. Daaruit spreekt een politieke behoudendheid, een versmalling en een speculatie op angst”.

In welke politieke richting denkt de IKON?

Koole: „We zijn als omroep politiek onafhankelijk. We hebben geen officiële relatie met partijen. We hebben een socialistische lijn van de PPR en de PvdA. Dat betekent niet dat we Den Uyl niet hard zullen aanpakken als dat nodig is. Kruisinga van de CHU hebben we ook over de rol van Tolman in Zuid-Afrika ondervraagd”.

Wim Koole over de samenklontering van de drie christelijke partijen tot het CDA: „Ik zie het als een christelijke mammoet met geen echte mentale eenheid. De vorming ervan vind ik politiek opportunistisch. Ik kan er ook geen enkele oecumenische eenheid in ontdekken”. In een interview met NRC-Handelsblad heeft hij eens beweerd dat de IKON in haar beleid uitgaat van een bestaande twijfel aan het geloof. Maar wordt die twijfel daardoor juist niet vergroot?

Wim Koole, heftig gebarend: „Ja, dat is het nu juist. Twijfel is een heel serieus aspect van het geloof. Enkele jaren geleden ontstond er een rel omdat wij een televisiespel hadden uitgezonden — Zoon

des Mensen — waarin Jezus twijfelde. Dat kon gewoon niet. Maar juist door de twijfel bespreekbaar te maken ontstaat er geloof”.

In het verleden is meermalen spanning ontstaan tussen de IKON en de synodes. Een „kerkelijk Dennendalkonflikt”, met als inzet de rubriek Kenmerk, leek niet uitgesloten. Wim Koole over die periode en de huidige relatie: „De IKON heeft de grote mate van zelfstandigheid en vrijheid van nu moeten bevechten. Er zijn enorm veel discussies geweest rond die vrijheid. We zijn ook vaak ter verantwoording geroepen door de synodes. Soms was die kritiek ook wel terecht. Het is onmogelijk om die veelkleurigheid van meningen binnen de synodes naar voren te brengen. Zo kon ons een gebrek aan objectiviteit verweten worden. Maar ja, wat is objectiviteit? We zijn geen stel ongelovigen in het Gooi. We volgen alleen de kerken kritisch. We zijn nu in een rustiger vaarwater gekomen. Er is bij de synodes een afwachtende houding ontstaan. We werken nu samen in een veel opener en meer ontspannen klimaat. Het is gewoon een proces geweest”.

Een paar dagen na de publicatie van het bestaande artikel schreef F.D. het volgende:

In theorie en principieel is het denkbaar, dat de directeur van de IKON-tv, ds Koole in De Nieuwe Linie een ander verhaal had gehouden, dan hetgeen wij eergister publiceerden.

Dat hij niet gezegd zou hebben: de IKON is de tegenpool van de EO, maar: de IKON en de EO gaan er beide van uit, evenals de NCRV trouwens ook, dat

wij maar één boodschap hebben te brengen, onverkort, naar waarheid en met blijdschap: de boodschap van Jezus Christus, de Heiland der wereld. Dat staat centraal, bij hen en bij ons. En ondanks alle verschil in aanpak is er dus een diepere eenheid.

Dat hij niet gezegd zou hebben: wij zijn socialistisch, in de geest van de PPR en de PvdA, en wij veroordelen het CDA als opportunistisch, maar dat hij gezegd zou hebben: wij belijden en dragen uit, dat het evangelie van Jezus Christus het richtsnoer moet zijn voor 't politieke handelen en daarom zijn wij blij, dat het CDA met dezelfde boodschap komt, en bij alle twijfels en kritiek, die ook wij hebben op het CDA, vinden wij het toch een zegen, dat in Nederland politieke partijen voorop stellen, dat zij zich willen richten naar het Woord van God.

Wij zeggen: in theorie en principieel zou dat denkbaar zijn, dat de IKON, sprekkende en handelende in opdracht van de kerken, dit zou hebben gezegd. Maar wij geven toe, gelet op de personen en de praktijk en de ervaring van jaren, is het ondenkbaar.

Door onnadenkendheid? — verdeeldheid? — lamlendigheid? — onverschilligheid? — opzettelijkheid? — onmacht? — hebben de kerken enorme kansen volledig uit handen gegeven. En oorzaak zijn geworden dat door radio en televisie een volkomen verkleurd beeld van haar wordt gegeven.

P.S. Mij werd meegedeeld, in reactie op het artikel van vorige week, dat SGP, GPV en RPF hier en daar plaatselijk goed samenwerken.

Kerknieuws

BEROEPEN te Amsterdam-Zuid/West: Ds G. Mul te Dronten.

DS B. GEUCHIES — Het was 1 november 40 jaar geleden, dat Ds B. Geuchies als predikant bevestigd werd en intrede deed in zijn eerste gemeente Daarlerveen. Op 9 maart 1947 verbond hij zich aan de kerk te Wapenveld. Hij ging met emeritaat op 1 juni 1975. Ds Geuchies is thans 66 jaar.

EINDHOVEN — Al geruime tijd werd behoefte gevoeld het oude, reeds uit 1946 daterende Ondertekeningsformulier voor ambtsdragers in nieuwe eigentijdse woorden om te zetten. In aansluiting op het oude formulier is nu een nieuw opgesteld, waarin ook de betekenis van de kerkgeschiedenis van de laatste jaren is verwerkt. Onderstaand vindt U de tekst:

ONDERTEKENINGSFORMULIER

De kerken met wie wij ons ten nauwste verbonden weten zijn op weg naar een nieuw akkoord van kerkelijk samenleven en hebben zich daarom gevoegd naar de zogenoemde op het Convent van Kerken d.d. 30 november 1974 te Utrecht aangenomen prae-ambule. In overeenstemming hiermee heeft de kerkeraad onderstaand ondertekeningsformulier voor ambtsdragers opgesteld.

Wij ondergetekenden, Bedienaren des Goddelijken Woords, ouderlingen en diakenen van de Gereformeerde Kerk (Vrijgemaakt) te Eindhoven, verklaren oprecht in goed geweten voor de Here met deze ondertekening

- dat wij in ons hart overtuigd zijn dat God Zelf ons door Zijn gemeente tot deze heilige ambtsdienst heeft geroepen,
- dat wij de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament voor het enige Woord van God en de volkomen leer der zaligheid houden en dat wij alles wat met dit Woord in strijd is verwerpen,
- dat in de belijdenis die ons met onze zusterkerken verbindt namelijk de

Drie Formulieren van Enigheid Gods Woord wordt nagesproken,

- dat wij beloven uit liefde voor Christus en Zijn gemeente ons ambt getrouw te bedienen en de vereiste geheimhouding te betrachten ten aanzien van wat bij de uitoefening van ons ambt vertrouwelijk te onzer kennis wordt gebracht,
- dat wij beloven ons steeds te onderwerpen aan de kerkelijke vermaningen, indien wij in leer of leven ons te buiten zouden gaan.

KLASSIS KAMPEN — Uit het kort verslag van de regionale vergadering, klassis Kampen, gehouden te Emmeloord d.d. 14 oktober 1976, geven wij hierbij het volgende door:

1. Ds H. D. Doorenbos, emeritus-predikant te IJsselmuiden, verricht hulpdiensten in de kerken te Steenwijk en Zwartsluis.
2. In de kerk te Marknesse worden de catechisaties gegeven door de christelijke gereformeerde predikant, Ds J. Plantinga te Dronten.
3. Tegen het verzoek van kandidaat B. Meijer te Kampen om verlenging van zijn preekconsent voor 1977 werd in de vergadering geen bezwaar ingebracht. Wel werd herinnerd aan de afspraak van vorig jaar september, dat er met br Meijer een gesprek zou plaats hebben. Aangezien de broeders van Kampen vanwege het afscheid van Ds J. O. Mulder niet aanwezig waren, kon daarover niet gerapporteerd worden. De jaarlijkse verlenging van dit preekconsent is niet automatisch.

NOTULEN van de landelijke vergadering 1976 — Naar het moderamen van de landelijke vergadering verwacht, komen in de loop van november de notulen van de pers. Behalve de notulen zijn hierin o.a. opgenomen de rapporten van de commissie funktionering kerkverband, de commissie voor samenspreking met de Chr. Geref. kerken en de raad van advies en toezicht voor het begeleidingswerk van de theologische studenten. Het boekje heeft een handzaam formaat van 14,5 x 21 cm en een omvang van plm. 160 pagina's. De op de landelijke vergadering genomen besluiten zijn, met de belangrijkste

besluiten van de landelijke vergadering van Utrecht 1964, samengebracht in een apart besluitenboekje.

Aan alle kerkeraden zal één exemplaar inclusief besluitenlijst worden toegezonden.

Meerdere exemplaren kunnen rechtstreeks besteld worden bij de Fa. Van den Berg, Broederweg 6 te Kampen, tel. 05202-2287. De prijs van de notulen incl. besluitenboekje is f 10,-; alleen het besluitenboekje f 2,50.

APELDOORN — De kerkdiensten worden met ingang van zondag 7 november a.s. gehouden in de Johanneskerk, Arnhemseweg 17. De diensten beginnen hier 's morgens om kwart voor negen en 's avonds om half zeven.

Met ingang van 1 januari 1977 zal het kerkelijk bureau, dat jarenlang verzorgd is door br P. Ouwerkerk, Kalmoesstraat 41, worden verenigd met het scribaat. Br Joh. E. Hutten Sr., Troubadourstraat 15 te Apeldoorn (tel. 055-265018), zal na 1 januari 1977 dus als scriba tevens het kerkelijk bureau beheren.

EB-Kerstnummer 1976 — De Stichting Elisabethbode komt ook dit jaar weer uit met haar inmiddels zeer bekende uitgave: het Kerstnummer 1976.

Reeds jaren geniet dit blad zowel om de positieve inhoud als door zijn uitvoering en toch zeer lage prijzen grote bekendheid. Een nummer van 24 pagina's, waarvan 12 in kleur.

Ieder jaar stijgt de oplage — vorig jaar 540.000 exemplaren! — dit jaar wordt gerekend op een afname van 600.000 exemplaren. Afhankelijk van het aantal dat wordt afgenomen varieert de prijs van 50 cent (vanaf 10 ex) tot 20 cent (boven 2500 ex.) per ex. De prijzen zijn inclusief verzendkosten.

Voor- en achterpagina vormen dit jaar een geheel, een werkstuk van de kunstenaar W. G. van der Hulst Jr.; De wijzen op weg naar Bethlehem. Binnenin foto's, artikelen, gedichten, dienstbaar gemaakt aan de verbreiding van het evangelie van Jezus Christus.

Kerstnummer 1976: bijzonder geschikt voor verspreiding op grote schaal.

Voor inlichtingen en evt. aanvragen van een proefnummer kan men zich wenden tot de Stichting Elisabethbode, Tuinstr. 1, Postbus 100, Lochem. Tel. 05730-2770 ('s avonds: 2526).

*Wacht op de Here, wees sterk
en Hij zal uw hart versterken,
ja wacht op de Here.*

Psalm 27 : 14

Met droefheid ontvingen wij het bericht dat Mevrouw

L. van Oord-Hamoen

plotseling uit dit leven is weggeroepen.

Als echtgenote van de voorzitter van ons schoolbestuur heeft ze voor onze gemeenschap veel betekend.

De Here sterkte haar man en gezin.

Bestuur, staf, docenten en studenten,
Reformatische Bijbelschool, Zeist.

VERSCHEENEN :

I en II Samuël
door **Ds. C. Vonk**

Prijs f 38,50.

Intekenprijs tot 31 december a.s. f 32,50.

Gaarna zenden wij U een volledig prospectus over de delen die in de reeks „De Voorzeide Leer” reeds verschenen zijn.

Lieboek & Hooijmeijer b.v.

SINGEL 55 - BARENDRECHT
POSTREKENING 216828

comité studiedag

DE CHRISTEN EN HET COMMUNISME

postbus 565 - Hilversum - tel. 02150-52641, toestel 116

Studiedag over het thema: DE CHRISTEN EN HET COMMUNISME

Door een speciaal vanuit kringen van de Evangelische Omroep gevormd comité wordt een studiedag voorbereid onder het thema „De Christen en het Communisme” te houden op **ZATERDAG 13 NOVEMBER A.S.**

Communisme, marxisme en neo-marxisme

Woorden met een geladen inhoud, die staan voor een visie op het leven, de samenleving en het individu met diep ingrijpende consequenties. Waren deze begrippen enkele jaren geleden negatief, thans worden ze veelal positief gewaardeerd en is hun invloed op het denken en handelen op vele terreinen van de samenleving steeds sterker merkbaar.

Waar gaat dat naar toe? Wat kunnen we doen?

Met deze vragen willen we bezig zijn op deze studiedag. Inleidingen over:

- de historische ontwikkeling sinds Marx en Lenin
- de invloed van communisme op het denken van vandaag
- de ontwikkelingen in kerk en theologie
- de praktijk op allerlei niveaus in het dagelijks leven.

Sprekers zullen zijn *drs H. G. Leih* te Kampen, *drs H. G. Geertsema* te Eck en Wiel, *de heer J. A. E. Vermaat* te Hilversum, *prof. C. Veenhof* te Kampen en *prof. A. Troost* te Amsterdam (VU). Algehele leiding ir J. v. d. Graaf te Huizen.

In het bijzonder nodigen wij uit predikanten, schoolbesturen, onderwijskrachten, journalisten, studenten enz. en voorts een ieder die geïnteresseerd is.

Er is gelegenheid tot discussie.

Deze dag wordt gehouden in Centrum „DE AKER” te Putten (Gld.).

Aanvang 11.00 uur; einde 16.00 uur.

De toegang is vrij.

**STICHTING
VERENIGDE
UITVAARTFONDSEN
IN NEDERLAND**

ONZE STICHTING MAAKT GEEN WINST

Ze is een Stichting, welke de gemeenschap wil dienen en het algemeen belang bij haar maatschappelijk streven als uitgangspunt neemt.

Een zestig jaar ervaring stelt haar in staat u een compleet pakket verzekeringen aan te bieden, met als sterkste troef haar lage premies, die gedurende de gehele looptijd onveranderd blijven.

Tevens verzorgt zij crematies en begrafenissen (ook voor niet verzekerden).

Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot haar kantoor Enschede, Haaksbergerstraat 231 hoek Getfertsingel, telefoon 053-31 95 35 - 32 36 93.

Kantooruren 8.30-12.30 - 13.30-17.00 uur.